

Gazdasági Versenyhivatal

Beszámoló az Országgyűlés részére

a Gazdasági Versenyhivatal 1994. évi tevékenységéről és a
versenytörvény alkalmazása során szerzett
tapasztalatokról

Budapest, 1995. március

A TÖRVÉNYI HÁTTÉR

A Magyar Köztársaság Alkotmányának 9.§ (2) bekezdése szerint: „A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.” A versenyjog szorosan kapcsolódik ezen alkotmányi rendelkezéshez.

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény (a versenytörvény) összefoglalja azokat a szabályokat, amelyekkel védi magát a versenyt mint közérdeket, és védi a versenytársak és a fogyasztók jogos érdekeit, amelyeket a gazdasági verseny tisztességtelen formái sértenek. A törvény alapvető rendelkezései:

- *Tiltja a tisztességtelen piaci magatartásokat, mint például az üzleti titokkal és az üzleti kapcsolatokkal való visszaélés, a márkahamisítás és a hírnévrontás, a bojkott, a spekulációs áruvisszatartás és árukapcsolás, valamint a versenytárgyalás, árverés, a tőzsdei alku tisztaságának megsértése.*
- *Tilos a fogyasztót megtéveszteni az áru vagy a szolgáltatás kelendőségének fokozása érdekében. A megtévesztés igen sokféle lehet: az áru lényeges tulajdonságával kapcsolatos valótlan állítások, félrevezető összehasonlítások, megtévesztő reklámok, lényeges hiányosságok elhallgatása stb.*

— *Tilos az olyan — versenytársak közötti — megállapodás, amely a versenyt korlátozhatja, vagy annak kizárását eredményezheti, így tilos a beszerzési és árkartell, a piacfelosztás, a továbbeladási ár meghatározása stb.*

— *A gazdasági erőfölény a piacon elfoglalt domináns pozíció, olyan megkülönböztetett állapot, amely alapján tilos visszaélést elkövetni. Visszaélés lehet az, ha az erőfölényben lévő vállalkozó olyan feltételeket kényszerít partnerére, amelyek erőfölény nélküli helyzetben nem lennének lehetségesek.*

— *A piaci koncentráció növekedését a versenykizáró hatások elkerülése érdekében ellenőrzés alatt kell tartani. A gazdálkodóegységek összeolvadásához (fúziójához) előzetesen engedélyt kell kérni minden olyan esetben, amikor a résztvevők együttes részesedése a piacon — bármely áru tekintetében — meghaladja a 30 százalékot, vagy ha együttes árbevételük 10 milliárd forintnál több. Előzetes engedélyt kell kérniük a vállalkozóknak azokban az esetekben is, ha egyik vállalkozó a másik vállalkozó fölött meghatározó befolyást szerez, feltéve, hogy piaci részesedésük a 30 százalékot meghaladja.*

A törvény általános érvényű normái a profitorientált gazdasági tevékenységre széleskörűen kiterjednek.

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény az 58. §-ában előírja a Gazdasági Versenyhivatal elnökének az évenkénti beszámolási kötelezettséget. E beszámoló a Gazdasági Versenyhivatal 1994. évi munkájáról és a versenytörvény alkalmazása során szerzett tapasztalatairól szól.

TARTALOMJEGYZÉK

I. A VERSENYVISZONYOK VÁLTOZÁSA.....	3
Kereskedelmi alkalmazkodási formák	6
A piaci szerkezet változásai	7
Az import liberalizációja	8
A természetes monopóliumok versenyszabályai.....	9
A verseny tisztességessége	10
n. A VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSOK	12
A generálklauzula alkalmazása	12
A fogyasztók megtévesztésének tilalma.....	14
A kartellszabályok alkalmazása	18
Az erőfölénnyel való visszaélés	20
A szervezeti egyesülések ellenőrzése.....	22
A bíróságoktól áttett ügyek	22
Az áremelés előzetes bejelentése	23
A Versenytanács 1994. évben hozott határozatainak bírósági megtámadása	24
A bírósági felülvizsgálatok tapasztalatai.....	25
Alkotmánybírósági határozatok	26
 III. EGYÉB VERSENYPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG	 28
Véleményalkotás a versenyt érintő kérdésekben.....	28
Jogszabály-véleményezési tevékenység.....	28
 IV. EGYÉB INFORMÁCIÓK	 31
Ismeretterjesztő tevékenység.....	31
Nemzetközi kapcsolatok.....	32
Informatikai fejlesztés	33
A hivatal működési feltételei.....	33

MELLÉKLET

Az 1994. évi versenyfelügyeleti eljárások jellemző adatai Az
1991-1994. évi versenyfelügyelet összefoglaló adatai

Az immár negyedik alkalommal készülő beszámolómat - alapvetően éves jellegének megtartásával - az elmúlt négy év áttekintésével is kibővítjük. Ezt két okból tesszük. Első ok: a képviselők egy része először kap kézhez versenyhivatali beszámolót, s ezért indokolt lehet az átfogóbb ismertetés. A másik ok az, hogy még az idén valószínűleg sor kerül a versenytörvény módosítására, s a leírtak a törvénymódosításhoz is háttéranyagot képezhetnek. A négyéves kitekintés főként a versenyviszonyok változását bemutató és a versenyfelügyeleti eljárások összefoglaló adatait tartalmazó részekben jelenik meg.

I. A VERSENYVISZONYOK VÁLTOZÁSA

A Gazdasági Versenyhivatal konkrét tevékenysége a versenypolitika egyik - a magántulajdonú gazdaságban különösen fontos - részterületére teljed ki; nevezetesen a versenytörvényben előírt tisztességes piaci magatartás szabályrendjének érvényesítésére s a versenykorlátozások (kartell, erőfölénnyel való visszaélés, fúzió) elleni fellépésre.' Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a piacgazdaságba való átmenet idején a gazdaságpolitika más területei is nagyon fontosak a versenyviszonyok kialakítása szempontjából: a privatizáció, a vállalkozásbarát környezet megteremtése, a feleslegesen bürokratikus gazdasági szabályok lebontása, az importliberalizálás és a protekcionizmus kiegyensúlyozása. Alapvető versenypolitikai kérdés, hogy miként határozódik meg az állam gazdasági szerepe azokon a területeken, ahol a piaci verseny objektíve hiányzik. A versenyfelügyeleti feladatokon túl a versenytörvény lehetőséget biztosít arra, hogy a Versenyhivatal véleményadással részt vegyen az előbbieken vázlatosan felsorolt gazdaságpolitikai vagy szűkebben vett versenypolitikai munkákban is. Ez a „melléktevékenység” az elmúlt időszak sajátosságai miatt jelentősen hozzájárult a versenypolitikai elvek gazdaságpolitikai adaptálásához.

A gazdaságban lezajlott átalakulási folyamatok igen jelentősek voltak, s ellentmondásosságuk mellett is egyértelműen a piacgazdaság irányába mutatóként értékelhetők. A Versenyhivatal négyéves munkájából lesűrhető tapasztalatok szerint a piacgazdasági normarend kialakulása, a fejlett országokban kikísérletezett s mára jórészt kialakult versenypolitikai elvek széleskörű érvényesítése hosszú folyamatnak ígérkezik.

A gazdasági versenyre az utóbbi négy évben a legnagyobb hatást a magánérdekek széleskörű megjelenése, az importliberalizáció valamint az ezekkel összefüggő szerkezetváltás gyakorolta. A természetes monopóliumok szabályozása és az érintett társaságok privatizációja még jórészt előttünk áll, így e téren a magánérdekek ártrendező hatása csak a jövőben és várhatóan sajátos módon fog érvényesülni.

A közelmúlt intézményi változásai alapjaiban változtatták meg a piaci szereplők működési feltételeit, mozgásterét, jogi és gazdasági környezetét és motivációit. A csódtörvény, a privatizáció, a vállalkozásalapítás akadályai többségének felszámolása, a deregulációs intézkedések, az árak szabad mozgásának lehetővé tétele és más - a verseny szempontjából egymást kiegészítő - intézkedések hatására megszűnt annak a lehetősége, hogy a hiánygazdaság érdekviszonyai a nemzetgazdaság nagyobb részében fennmaradjanak.

A gazdaság folyamataiban egyre inkább kulcsfontosságú szerepet kapnak a piaci alkalmazkodási folyamatok, a piac szereplőinek saját érdekük szerinti egymáshoz történő alkalmazkodása. Az említett intézményi változások lényege éppen az, hogy nagy mértékben csökkentették az alkalmazkodást korábban blokkoló vagy egyoldalú érdekektől befolyásolt akadályokat, s ezzel teret adtak annak, hogy a verseny tölthessen be gazdasági folyamatokat szabályozó szerepet. Drasztikusan csökkentek vagy megszűntek a magánérdek gazdaságban való érvényesülése előtt álló gátak, amely helyzet sokféle kedvező változást hozott, s egyben sokféle új súrlódási gondot, korábban nem ismert feszültséget teremtett.

A gazdasági hatékonyság kikényszerítése érdekében a gazdasági verseny szabadságát és tisztaságát az államnak védenie, segítenie kell. Emellett azonban az sem nélkülözhető, hogy a modern állam gazdasági céljainak megvalósítása érdekében politikákat fogalmazzon meg, és ezekhez bizonyos forrásokat biztosítson. S az is természetes, hogy nem kerülhető el az állami pénzekért, kedvezményekért folyó harc vagy lobbyszás. A piacgazdasági átmenet s az időszakot jellemző egyensúlyi viszonyok között a kormányok nagyon nehéz feladat előtt állnak, hiszen döntéseikkel egyéni egzisztenciák és vállalkozások sorsáról dönthetnek, ami a versenyfeltételeket mindig befolyásolja. Három fő indok létezik, amelynek érdekében versenypolitikai szempontból is elfogadott a kormányzati intervenció. Ez egyrészt a romboló verseny elkerülése, másrészt az externáliák hatásainak kezelése, harmadrészt pedig az, hogy ahol a verseny

objektív oknál fogva kizárt - pl. a természetes monopóliumok, az állam által adott kizárólagos jogok területén ott az állam közjogi alapon köteles olyan szabályozást kialakítani, amellyel a hatékonysági követelményeket kikényszeríti és biztosítja, hogy a kiszolgáltató fél - legtöbbször a fogyasztó - méltányos bánásmódban részesüljön. Az általános indokok mellett hangsúlyozni kell azt is, hogy az adott konkrét ügyekben sokszor vitatott az elvek tartalmának megfelelő és indokolt állami beavatkozás mértéke. Problémák akkor keletkeznek, ha a kormány a gazdasági hatékonyság, a versenyképesség és általában a fejlődéssel való lépéstartás elkerülésére ad az intervencióval módot, és lehetővé teszi tartósan nem hatékony vállalkozás fennmaradását vagy egyoldalú gazdagodását.

Az állami beavatkozások említett három általános indoka minden fejlett piacgazdaságban létezik. Az átmenet sajátosságai azonban, amellet, hogy a szokásosnál is nehezebbé teszik a helyes arányok megválasztását, további külön feladatot is jelentenek a kormányoknak abban is, hogy a rendkívül megnövekedett gazdasági bizonytalanságok körülményei közepette különleges módokon is óvják a gazdaság működőképességét. A nálunk is napirendre került adósságkonszolidációs program például ezt is célozta. Sikeressége ma még nem ítélt meg, makroszempontról majd az minősíti, hogy ismétlés(ek)re szükség lesz-e, mikroszempontról pedig az, hogy egyébként a piacon esélyekkel rendelkező cégek valódi újrakezdési lehetőséget kaptak-e általa.

A magánérdekek érvényesülése a piacon lévők alkalmazkodásának változatos megjelenésével és az ennek révén előállt átrendeződéssel járt. Nem mintha korábban nem lettek volna alkalmazkodási kényszerek és törekvések a gazdaság szereplői részéről. A volt tervalku, szabályozóalku, áralku, vámalku stb. is alkalmazkodási folyamat volt. Mára a magángazdaság már jórészt kénytelen a kereslethez, illetve annak változásaihoz alkalmazkodni.

A magánérdekek gazdaságformáló szerepének megnövekedése koncentráltan megjelenik a privatizációban, majd a privatizált vállalatok működtetésében, illetve az évek óta folyó vállalkozásalapítási hullámban. A vállalkozások száma négy év alatt összességében megtízszereződött, tehát a gazdaság egy-egy szektorában nagyságrenddel - egyes szakmákban nagyságrendekkel - megnőtt. E folyamati még akkor is jelentős változás, ha tudjuk, hogy a kisméretű vállalkozások egy része mögött nincs gazdasági tevékenység, létrejöttek a szabályozási környezetre való civil reagálás következménye.

Az általánosítás mindig rendkívül veszélyes, hiszen nincs a gazdaságnak olyan szektora, amelyben a jellemző tendencia mellett azzal ellentétes egyedi esetet ne lehetne felhozni. Mégis azt lehet állítani, hogy az elmúlt négy évben azokon a területeken volt a legnagyobb mértékű átrendeződés és alkalmazkodás, amelyekben a magánérdekek szerepvállalásának és a piacra lépés szabadságának együttesen adódott terepe. Tekintettel arra, hogy az elmúlt négy évben az aggregált keresletcsökkenés ellenére rendkívüli mértékben megváltozott a kereslet belső szerkezete, s ez alapot teremtett egyes cégeknek arra, hogy rövid idő alatt kiugró méretű piaci részesedéseket szerezzenek egy-egy termék vagy szolgáltatás esetében. A magánérdek elterjedésének egyértelmű bizonyítéka a vállalkozásoknak a piaci részesedésért folytatott versenye. Mindez természetesen azzal is járt, hogy egyesek nyertek, mások veszítettek. A nyertesek kizárólag magáncégek, a vesztesek többségében állami tulajdonú vállalatok és kisebb mértékben az alultőkésített, túlköltekezett, vagy egyszerűen a rosszul számító kisebb magáncégek. A piacgazdaság jelenlegi formájából és a jelenlegi magyarországi működési mechanizmusból adódóan levonható az a következtetés, hogy minél tovább húzódik a privatizáció, annál inkább valószínű az állami tulajdonú cégek további piacvesztése. Liberalizált körülmények között ugyanis a keresletet mindenképpen kielégítik a piacra belépő magáncégek, akik nincsenek tekintettel arra, hogy az adott területen van-e állami tulajdonú cég, és az miért nem képes az alkalmazkodásra.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a versenyviszonyokban bekövetkezett legfontosabb változásokat.

Kereskedelmi alkalmazkodási formák

A feldolgozóipar privatizált vállalatainak többsége rövid idő alatt új marketingstratégiát adaptált, s nem ritka az sem, amikor az új tulajdonos a kereskedelmi managementet teljesen kicserélte.

A kínálatnak a kereslethez, illetve az üzleti feltételekhez történő alkalmazkodását jelenti a vállalkozások között kialakult szervezeti és együttműködési kapcsolatok. A kereskedelemben terjednek a hálózatépítési törekvések, megjelent a hálózati kereskedelem, viszonylag gyorsan elterjedtek a csomagküldő szolgáltatások. A gazdálkodók közötti vertikális kapcsolatok a magángazdaság alapján újraszerveződnek, amelyben a vertikális integráció nálunk korábban kevésbé ismert formái is elterjedőben vannak. Nem véletlen a franchise terjedése, és jórészt újjáalakultak a kapcsolatok a vendéglátás, az

autókereskedelem és a szervizek esetében is. Viszonylag gyorsan feloldódott a kis- és nagykereskedelem korábbi merev elkülönülése is, és gyökeresen átalakult a reklámpiac.

A kereskedelmi és a szolgáltató szféra rendkívüli alkalmazkodási képességet mutatott. A kereskedelmi vállalatok közül a nagyobbak diverzifikációval, a nagy tételben való vásárlások előnyeinek kihasználásával szereztek versenyelőnyt. A szakmában a piaci szereplők száma ugrásszerűen megnőtt, ami bővítette a szolgáltatások körét. Az idegenforgalom mint szakma példa arra, hogy milyen a piacgazdasági típusú váltás és alkalmazkodás: Igaz, a vállalkozások egy része csődbe ment, másrészt pedig speciális szolgáltatásokra szakosodott, és ma már sokkal konszolidáltabb vállalati szerkezet jellemzi a szakmát, mint 2-3 évvel ezelőtt.

A piaci szerkezet változásai

Az elmúlt évek jelentős változást hoztak az egyes piacok koncentrátságában is. Az import liberalizáció hatásai mellett alapvetően két tényező határozta meg a koncentráció változását: a vállalkozásalapítási boom és a privatizáció. A vállalkozásalapítási hullámnak szinte minden területen decentralizáló hatása volt, ami összességében a versenyviszonyokra kedvezően hatott. Ugyanakkor ma már egyértelműen látható az is, hogy a vállalkozásalapítási hullám nem egyenletesen érintette az egyes szakmákat, és a vállalkozások számának tízszeres bővülése a bruttó hazai termék termelésének kb. a felére koncentrált. Valószínűsíthető, hogy a magyar piac méretei ennyi vállalkozást nem tudnak eltartani, és csak a kisebb hányaduknak nyílik majd lehetősége arra, hogy a külföldi piacokból éljen meg. Egy részük tehát törvényszerűen csődbe megy, másrészt a magánérdekek alapján szerveződő koncentrációs folyamatban találhat kivezető utat.

A privatizáció egyes területeken decentralizációt eredményezett, néhány területen átöröklődött a privatizáció előtti vállalati szerkezet, és néhány területen a piac koncentrált annak következtében, hogy a piacon működő társaságokat ugyanaz a vevő összevásárolta. Nagyon bonyolult kérdés annak megítélése, hogy az átöröklött vagy a koncentráció következtében kialakult domináns pozíciók vagy szigorú oligopóliumok szükségszerűek-e az adott területen. Mindenesetre tény, hogy adott időben és adott feltételek közepette a privatizációnak nem nagyon volt más alternatívája, akkor sem, ha egy-egy esetben a ténylegesen kialakult helyzet ellentétes volt azokkal a politikai várakozásokkal, amelyek az adott cég vagy szakma privatizációját megelőzték.

Valószínűsíthető az is, hogy a magyar piac kis méretei a feldolgozóipar jelentős részében törvényszerűen koncentrált termelési szerkezettel járnak, hiszen nemzetközileg is versenyképes termelés másképpen nem végezhető. Különösen ilyen szakmákban van jelentősége annak, hogy a protekcionizmus mértéke a szükséges minimális legyen, hiszen enélkül az adott szakma nem helyezhető verseny- és hatékonysági kényszer alá.

A viszonylag koncentrált piaci szerkezet vállalkozói külföldi tulajdonú s jórészt multinacionális cégek. E vállalkozások piacra lépésükkel jelentősen átalakították a versenyviszonyokat. Tőkeellátottságuk, hitelkapcsolataik rendezettek, piachódításuk gyors, esetenként kiemelkedő méretekben megújították a termelési szerkezetet, és a multinacionális cég piacpolitikájának megfelelően átszervezték a privatizált vállalatot. Gyorsan adaptálják a külföldön már meghonosított innovációs és marketing módszereket, és a korábban említett alkalmazkodási módszerek és az újfajta vertikális integrációs formák jó része is hozzájuk kapcsolódott. Mindemellett - miután kellő pozíciót szereztek - a verseny kiiktatásáért is lobbyznak.

Az import liberalizációja

A viszonylag rövid idő alatt megvalósított import-liberalizációval a magyar gazdaság szereplői történelmi jelentőségű kihívást kaptak. Az idő előrehaladtával a nem privatizált cégek helyzete a versenynek kitett szakmákban egyre reménytelenebb, hiszen a jelenlegi és nagymértékben lecsökkent piaci részesedésük is veszélyben van, miután annak megtartásához forrásokkal nem rendelkeznek, miközben a minőségi, a termelékenységi, a marketing, a tőkeellátottsági követelmények együttes kihívásainak kellene megfelelniük. Magyarország ugyan nem alkalmazott sokkterápiát, de a gyors nyitás - egyértelműen kedvező eredményei mellett - hihetetlen mértékben megnövelte a cégvezetés számára a bizonytalanságot. A megvalósított import-liberalizáció jórészt eltért a korábbi külföldi politikáktól, hiszen nem járt együtt jelentős forintleértékeléssel, és a mennyiségi korlátok megszüntetését nem kísérte sem a vámok emelése, sem más pótlólagos korlát. A megvalósított politika - mint ahogy az várható volt - hatásaiban rendkívül vegyes. A külkereskedelmi jogok kiteljesítése egyértelműen hozzájárult a hatékonyság és versenyképesség növekedéséhez, hiszen lehetővé tette a hazai vállalkozóknak, hogy versenyképes inputokhoz jussanak. A folyamat jelentősen hozzájárult a magánérdekek szerinti alkalmazkodás lehetőségének megteremtéséhez, és nem vitatható módon a társadalom egy részének jóléti többletét növelte. Mindezen hatások mellett az sem

vitatható, hogy a gazdálkodók egy részének reális esélye sem volt arra, hogy a gyors liberalizáció miatt az alkalmazkodásra felkészüljön, és e folyamat következményeként a társadalmat jóléti veszteségek is érték.

A természetes monopóliumok versenyszabályai

A természetes monopolhelyzetek, valamint a különleges és kizárólagos jogok kiemelt jelentőségűek az energiatermelés és -szolgáltatás, a telekommunikáció, a vasút, a postai szolgáltatások területén. Ahol a monopolhelyzet természetes - vagy az állam olyan kizárólagos jogot ad, amely az adott gazdálkodót megvédi a versenytől - ott a versenypolitikai alapkérdés az, hogy miként lehet olyan helyzetet teremteni, amelyben a természetes monopóliumot vagy kizárólagosságot élvező fél a gazdasági fejlődéssel való lépéstartásra, a hatékonyság növelésére kényszerül, és e növekedésből adódó haszon méltányos részét a fogyasztóknak juttatja. Ilyen helyzet az érintett cégek érdeke, illetve az érintett cégekben megjelenő magánérdek alapján - az objektíve hiányzó versenyviszonyok miatt - nem jönne létre, ezért ezt a helyzetet az államnak szabályozással kell megteremtenie. Versenypolitikai követelmény tehát az, hogy az adott területeken e szabályok kiadásra, bevezetésre, majd érvényesítésre kerüljenek. Fontos közérdek fűződik ahhoz, hogy e szabályok kialakítása a privatizáció előtt megtörténjen részben azért, mert a monopolhelyzet piaci értéke - és ezáltal a cég piaci értéke - ettől is függ, másrészt azért, mert a privatizáció után ilyen szabályozást csak nagyon költségesen lehet bevezetni.

A felsorolt területeken az elmúlt négy év során megszülettek az új alaptörvények, amelyek koncepciójukban megfelelnek a piacgazdasági követelményeknek. Ez mindenekelőtt abban jelenik meg, hogy a törvények

- a lehetséges mértékben megnyitották a piacra lépés lehetőségét, illetve a korábbi állapotokhoz képest szűkebbre vonták a kizárólagos jogok terjedelmét;
- viszonylag egyértelműen eligazítanak abban az értelemben, hogy az érintett vertikum egészében mit jelent az állami monopólium, mely terület a privatizálható monopolhelyzet, melyek a koncesszióköteles tevékenységek, és melyek a liberalizált területek;
- nagy általánosságban megjelölik a versenypolitikai szabályozás fő kérdéseit és intézményeit.

A versenypolitikai célokat tartalmazó konkrét szabályok kialakítása lassan halad, lényegében egyedül a telekommunikáció területén készült csak el, ott sem problémamentesen. Látni kell azt is, hogy a fejlett országok is évtizedek alatt alakították ki e területek versenypolitikai szabályozását, amely módszereiben különbözik, viszont elvi értelemben egységesnek tekinthető. Az Európai Unió sok irányelvet fogadott el annak érdekében, hogy az adott területeket alárendelje az integrációból következő piacnyitási követelményeknek, de a piac egy része még jelenleg is viszonylag zárt. A nemzetközi fejlődés mindenesetre arra mutat, hogy a versenypolitikai szabályok kialakítása nem kerülhető meg akkor sem, ha az állami monopóliumok és a kizárólagos jogok köre a dereguláció során csökken, és a verseny lehetősége részben megteremtődik.

Az elmúlt négy évben elfogadott alaptörvények szükségessé teszik, hogy sok részletkérdést alacsonyabb szintű jogszabályokkal szabályozzanak. A jogszabályok egy része még hiányzik, ami bizonyos értelemben akadályt képez, bizonyos értelemben pedig bizonytalanságot okoz.

A verseny tisztességessége

A versenytika bonyolult témaköréből a Versenyhivatalnak csak azon kérdésekben vannak tapasztalatai, amelyekben a versenytörvény a hivatal számára hatáskört ad a vizsgálatok lefolytatására és a döntéshozatalra. Az elmúlt négy évben a hivatalban lefolytatott eljárások közel fele a fogyasztók megtévesztése tárgykörében folyt, amely azt jelzi, hogy a vállalkozások gyakran tisztességtelen módon is előnyhöz kívánnak jutni a versenyben. Nagyon gyorsan elterjedtek a vevőfogás agresszív módozatai, a vásárlók naivitására vagy meggazdagodási vágyára építő megtévesztő nyereményakciók. Gyakori a fogyasztók biztonságát szolgáló és a vállalkozónak költséget okozó minőségi és egyéb vizsgálati előírások megszegése, és ezen keresztül a fogyasztók félrevezetése. Ugyanakkor az is igaz, hogy a vállalkozók figyelik egymás piaci magatartását, és egyre gyakrabban fordulnak a hivatalhoz, ha úgy vélik, hogy versenytársaik tisztességtelen módon jutottak előnyhöz velük szemben.

A versenytörvény több olyan magatartást tilt, amely a versenytika témakörébe tartozik, de - a sérelmek jellegénél fogva - csak a bíróság illetékes az ügyek kivizsgálásában és a döntéshozatalban (lásd: Versenytörvény I. fejezet). E téren a hivatalnak átfogó

információja nincs, néhány perről van tudomásunk, amely a hírnévrontás, a szolgai utánzás és az üzleti titokkal való visszaélés témakörében folyt.

A Büntető Törvénykönyv legutóbbi - 1994. május 15-én hatályba lépett - módosítása több versenytikai kérdést szabályoz. A Versenyhivatalnak nincs tapasztalata arról, hogy a BTK alapján folytak-e perek a rossz minőségű termékek forgalomba hozatala, az áru hamis megjelölése és a fogyasztó megtévesztése alapján (BTK 292. §, 296. §), de idővel ilyen bírósági gyakorlatra is számítani lehet.

A versenytika sajátos területét jelenti a feketekereskedelem, a szellemi tulajdonjogokkal való visszaélés, a vám- és adószabályok kijátszása stb. Közös jellemzőjük, hogy akik élnek vele, azok számára etikátlan versenylőnyök keletkeznek, amelyek minden esetben rontják a piaci morált azok között is, akik törvényes és tisztességes keretek között kívánják a versenyt folytatni. Ez a körülmény arra hívja fel a figyelmet, hogy a versenytörvényben foglaltaknak a vállalkozók általi betartása részben azon is múlik, hogy a versenyfeltételekre ható más jogszabályok betartatásában mennyire hatékony a rendszer.

II. A VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSOK

A hivatalnál 1994-ben 252 eljárás indult és (a törvényi határidőkből adódóan az áthúzódókkal együtt) 230 zárult le.

A befejezett ügyek nagyobbik részét (143 ügyet) 119 versenytanácsi határozat zárta le, további 87 eset vizsgálati szakaszban zárult le különböző okokból, többségében a kérelem visszavonása vagy a hiánypótlás elmulasztása miatt.

A Versenytanács a 119 határozat közül 48-ban jogsértést állapított meg, és ezekben, valamint további 3 - a bíróságoktól bírságkiszabásra áttett - ügyben összesen közel 627 millió Ft bírságot szabott ki.

A generálklauzula alkalmazása

A versenytörvény 3. §-a alapján 1994-ben 23 határozatot hozott a Versenytanács. További 26 határozatban történt kiegészítően hivatkozás a generálklauzulára - valamely nevesített tényállás mellett -. Ezek közül összességében 17 esetben találta megalapozottnak a Versenytanács a generálklauzula megsértését, melyből 9 esetben csak a generálklauzula sérelme, 8 esetben más jogsértés (fogyasztó megtévesztés) mellett ún. többlet tényállási elemek miatt volt indokolt a 3. § megsértésére való hivatkozás. E törvényhely alkalmazása az előző évhez viszonyítva mind számosságát, mind arányát tekintve visszaesett. Ennek egyik oka az, hogy szándékosan törekedtünk arra, hogy a generálklauzulának minél kevésbé legyen „gumiszabály” jellege. A másik ok, hogy 1994 folyamán nem indított a Gazdasági Versenyhivatal hivatalbóli eljárást a tiltott reklámtevékenységet elkövető, dohány- és alkoholreklámot megjelentető vállalkozások ellen. Ennek indoka az volt, hogy:

- tekintélyes elméleti jogászok is fenntartásaikat, kételyeiket fejezték ki a versenyjognak más jogágak hiányos szankciórendszerét helyettesítő felhasználása miatt;
- az előző évek tiltott reklámok miatt szankciót kiszabó versenytanácsi határozatait az érintettek a bíróság előtt megtámadták, így jogerős Legfelsőbb Bírósági ítélet csak 1994 második felében született;

A Belkereskedelmi törvény reklámtilalmat előíró törvényhelyeinek fogalmazása teljes egészében elavult. A reklámtilalommal kapcsolatos első versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatai már évekkal ezelőtt arra utaltak, hogy sürgős lenne az elavult szabályok

megszüntetése, új normák és hatékony szankciórendszer bevezetése. A Versenyhivatal kezdeményezései eddig hiábavalók voltak. Több jogszabálytervezet készült az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumban, de a kormányig nem jutott el még a téma sem. Nem ismeijük az okát annak, hogy e viszonylag egyszerű joganyag rendezésére miért nem jutott idő az elmúlt három évben.

A Versenytanács elmarasztaló határozataiból négy eset tekinthető a klauzula klasszikus hézagkitöltő szerepe megvalósulásának, amikor is - a törvény nevesített tényállásai közül egyik alá sem besorolható - tisztességtelenséget, etikátlan viselkedést, üzleti gyakorlatot tudott szankcionálni a Versenytanács. További két esetben olyan fogyasztói megtévesztés történt, ahol a 11. §-ban megfogalmazott kelendőség fokozási célzat, illetve szándékosság nélkül volt megtévesztő az üzleti gyakorlat. Másik két esetben pedig az eljárás alá vontak más jogszabályi előírások megsértésével szereztek maguknak jobb piaci pozíciókat olyan versenytársaikkal szemben, amelyek maradéktalanul eleget tettek az üzleti tevékenységükre vonatkozó jogszabályi előírásoknak.

Az előző évhez hasonlóan 1994-ben is volt egy olyan eset, amikor a generálklauzula alkalmazására a kartellszabályok „kiegészítéseként” került sor. A jelenlegi szabályozásban nem tiltott vertikális megállapodás sértette a verseny szabadságát és tisztaságát, s tartalmazott olyan etikailag is kifogásolható elemeket, amelyek mind a fogyasztók, mind a versenytársak érdekeivel ellentétesek voltak.

A generálklauzulában foglalt általános tisztességtelenség-tilalom megsértése miatt kiszabott bírság összesen 10,2 millió Ft volt, a tipikus bírságösszeg 100- 300 ezer Ft közötti, a legnagyobb pedig 5 millió Ft.

A Versenytanács 13 kérelemelutasító határozatot hozott, ebből öt esetben azért, mert a tényállás a törvény I. fejezete alapján lett volna elbírálható, az pedig a bíróság hatáskörébe tartozik. Másik négy ügyben nem versenyjogi jogsértésről volt szó, hanem a felek közötti egyéb (polgári jogi, szerzői jogi stb.) jogvitát kísérelték meg tisztességtelen piaci viselkedés címén elrendezni. Egy esetben jogvesztő határidő miatt, egy másik esetben pedig a törvényi hatály hiánya miatt kellett elutasítani a kérelmet, két további esetben pedig nem volt megalapozott a kérelem, nem találta generálklauzulába ütközőnek az adott magatartást a Versenytanács.

Ez utóbbiak közül azonban az egyik ügy olyan problémára hívja fel a figyelmet, amelynek megnyugtató kezelése a jövőre nézve is fontos lenne. A válságtérsegekben a kormány és az önkormányzatok, a szociálisan rászoruló rétegek érdekében különféle eszközökkel (alapítványi támogatások, adókedvezmények stb.) segítették szociális funkciót vállaló diszkontboltok létrehozását, működését. Ezek a kiskereskedelmi boltok azonban, ha nyílt árusítású üzletként működhetnek - tehát a szociálisan nem rászoruló rétegek előtt is nyitottak - a piaci alapon működő kereskedőktől veszik el a vevőket, s hozzák indokolatlan versenyhátrányba a kereskedőket. Ebben és az ehhez hasonló esetekben, amikor is az állami, önkormányzati szervek intézkedései nyomán alakul ki az ésszerű versenysemlegesség elvét sértő piaci helyzet, mindig körültekintően kell mérlegelni, hogy meddig tart a hátrányok semlegesítése, és hol kezdődik az indokolatlan előnyök nyújtása. Minden támogatásnyújtás, kötelezettség-elengedés, vagy a nonprofit elvű működés lehetővé tétele óhatatlanul ilyen következményekhez vezethet, ha ugyanazon a piacon ún. normál feltételekkel működő gazdálkodók is jelen vannak. Nem lehet ugyanis jó az olyan cél és eszköz, aminek következménye a piaci feltételek között gazdálkodók hátrányba hozása vagy tönkremenetele, hiszen hosszú távon ennek hátrányai sokkal nagyobbak lehetnek, mint amilyen előnyöket rövid távon egy-egy ilyen akció hoz.

A fogyasztók megtévesztésének tilalma

A versenytörvény a fogyasztók megtévesztése tárgykörében választható eljáró fórumként jelöli meg a bíróságot és a Versenyhivatalt. A bíróságnál indított ügyekről nincs pontos információnk. A Versenytanács e témakörben 1994-ben 50 határozatot hozott, s ebből 29 határozat volt marasztaló. A fogyasztótévesztéses ügyeknek a korábbi évekhez képesti nagyarányú növekedése mögött a fogyasztói piac beszűkülésén és a versenytársak közötti harc élesebbé válásán túl a versenytörvény alapján végzett négyéves jogérvényesítési munka elismerése is meghúzódik.

A lefolytatott eljárások egyik általánosítható tapasztalata, hogy a piacra lépés jogi előírásait a vállalkozók egy része nem tartja be. Az import liberalizálását követően - a relatíve kis befektetést igénylő piacokon - gyakorlatilag az egyetlen jelentős piacra lépési korlát a kötelezően előírt minősítő és engedélyezési eljárás maradt. Így az a vállalkozó, aki mindezeket elmulasztja, időt nyer, költséget takaríthat meg és extra nyereséghez juthat. A Versenytanács határozataiban megállapította, hogy az engedély nélküli forgalmazás mind a versenytársak, mind pedig a fogyasztók törvényes érdekeit sértő, tisztességtelen üzleti magatartás.

A versenytársak által indított ügyek mögött (17 ügy) a piac újrafelosztásáért folytatott harc húzódott meg. Így pl. a fogkrémek piacán több multinacionális cég is versenyez egymással a fogyasztók kegyeiért. A TV-ben sugárzott reklámfilm fogyasztót megtévesztő volta először a Colgate-nek szűrt szemet, és kérelmet nyújtott be a Blend-a-med fogkrémet forgalmazó Procter & Gamble ellen. Majd röviddel ezután következett a kontra. A Versenytanács megállapította, hogy mindkét cég túlzó, s tudományosan nem bizonyított módon keltette azt a látszatot, hogy az ő terméke jobb, mint másoké. A Versenytanács a Colgate fogkrém forgalmazójára 30 millió Ft, a versenytársára 20 millió Ft bírságot szabott ki, s kötelezte őket a megtévesztő reklámok beszüntetésére. A Colgate Palmolive Magyarország Kft a fogkrém-tévéreklámok további folytatása miatt másodízben kezdeményezett eljárást versenytársával szemben. A Versenytanács 1995. január közepén tartott tárgyalásán alkalmasnak ítélte a reklámokat a fogyasztók megtévesztésére, és 10 millió Ft bírság kiszabása mellett ismételten eltiltotta a Procter & Gamble-t a jogsértő magatartás folytatásától. A két versenytárs eddigi háborúskodása egyformán 30-30 millió Ft bírságfizetési kötelezettséggel járt.

Az ügyek döntő részében (a 29 jogsértésből 25 esetben) a megtévesztés az árura, annak valamely lényeges tulajdonságára irányult. A megtévesztő információ közléséhez a vállalkozók leggyakrabban a reklám eszközt vették igénybe, de kitüntetett szerepet kapott a csomagoláson, elnevezésben vagy szórólapon megjelent információ is.

A fogyasztók érdekeit kirívóan megsértő Beauty Post Szépségápolási Csomagküldő Kft-vel szemben 120 millió Ft bírságot szabott ki a Versenytanács. A vizsgálatot a hivatal indította. A vállalkozó a testülycsökkenést ígérő termékeket külföldről hozta be, és a csomagküldő kereskedelemben juttatta el a megrendelőkhöz. Az áruk lényeges tulajdonságairól, egészségre gyakorolt hatásáról, használatáról valótlan tényeket állított a reklámszövegekben, s nagymértékű és végleges fogyást ígért a korábbi életmód megváltoztatása nélkül. A meggyőzés érdekében ellenőrizhetetlen, fiktív fogyasztói vallomások és fotók alkalmazásával is megtévesztette a vevőket. A vállalkozó magatartása a versenytársaknak is hátrányi okozott, hiszen a fogyasztószerek piacán legálisan jelenlévő vállalkozóktól tisztességtelenül hódította el a vásárlók egy részét, illetve a kalóriaszegény élelmiszereket forgalmazó vállalkozók piacra lépéséhez szükséges vizsgálatok elvégzésével járó költségeket és időt megtakarította, a hatósági engedélyek beszerzését elmulasztotta.

Megtévesztő hirdetéssel bővítette vevőkörét a Duna Fűszért Rt. Az eltérő színvonalú és különböző kiszolgálási feltételeket nyújtó üzletek áruinak megtévesztő

összehasonlításával valótlán tájékoztatást adott számos közfogyasztású árurol. A Versenytanács etikailag is kifogásolta a versenytársakról egyoldalú információt tartalmazó hirdetések megjelentetését.

A nyereményjátékokhoz kapcsolódó jogellenes magatartás marasztalására 4 esetben került sor. Az elmarasztalt vállalkozók újságokban közölt reklámmal vagy közvetlen megkereséssel nyerték meg a résztvevőket. A Versenytanácsban kialakított elvi állásfoglalás szerint, ha a vállalkozó és fogyasztó között az első kapcsolat félrevezetés útján jön létre, jogsérelem keletkezik akkor is, ha az igazat a későbbiekben valamilyen módon ismertették. Ugyanis a hamis benyomásokat, a részben sejtetett állításokat egy későbbi pontos információ már nem képes orvosolni.

A kérelmeket főként a jogsértés megalapozatlansága, néhány esetben pedig hatáskör hiánya miatt utasította el a Versenytanács. Az elutasított 18 kérelemből ötöt fogyasztó (vevő), 13-at pedig versenytárs nyújtott be. Ez utóbbiak közül 8 esetben korábban azonos vállalkozásban együttműködő felekről volt szó, akik között a kapcsolat megromlott, majd megszakadt, és fokozatosan egymás versenytársává váltak. Az „elhagyott” kérelmezők sérelmesnek, tisztességtelennek vélték az új versenyhelyzetet. A Versenytanács határozataiban hangsúlyozta, hogy az állami intézkedéseknek nem lehet céljuk, hogy a vállalkozókat a gazdasági versenytől, a tisztességes eszközöket használó versenytársak kihívásaitól megvédje. E piacokat túlkínálat jellemezte, a versenytársak között éles harc folyt a piac szegmenseiért, például az idegenforgalom, a hírlapterjesztés, a csomagküldő szolgáltatások területén.

A Versenytanács az etikus piaci magatartás fejlődését azon határozataival is segítette, amelyek szerint az azonos márkánévre, csomagolásra való hivatkozást csak akkor találta alkalmasnak a fogyasztó megtévesztésére, az árak összetéveszthetőségére, ha az a piacon már korábban bevezetett és így széles körűen ismert márkával volt kapcsolatos.

Az életkörülmények romlását s a laikus emberek megtéveszthetőségét használták ki sokoldalú leleményességgel a pilótajátékokat szervező vállalkozók is, amennyiben kis összegű befektetésre számottevő jövedelmet ígértek. A szerencsejátékok és a pilótajátékok között két döntő eltérés van. Egyrészt a pilótajátékoknál nem a vak véletlen a nyereség alapja. Ellenkezőleg: a játékba belépők - a további belépők várható száma alapján - előre pontosan kikalkulálhatják nyeresési esélyüket és a nyereség összegét. Másrészt a pilótajáték szervezését jogszabály nem rendezi, a vállalkozók piacra lépésének különös feltétele tehát nincs. A Versenytanács arra az álláspontra

helyezkedett, hogy amennyiben a szervezők nem tettek a fogyasztók megtévesztésére alkalmas konkrét ígéreteket, kijelentéseket, akkor a versenyjogsértés nem állapítható meg - jóllehet a pilótajátéknak objektíve nagy számú vesztese van. Ennek megfelelő határozat született a NOVA-2000 Bt ellen folytatott eljárásban, amikor a kimerítő és pontos tájékoztatás miatt a fogyasztó megtévesztése nem volt bizonyítható. Ugyanezen szempontok alapján ugyanakkor 1995 januárjában a MIKROKER Kft. ellen 400 millió forint bírságot szabott ki a Versenytanács, hiszen a szervezés során olyan hamis, valótlán információkat adtak, amelyek megtévesztették a résztvevőket tényleges nyeresi esélyeiket illetően, emiatt egy átlagos - a matematikai törvényszerűségekben nem járatos - fogyasztó nem volt abban a helyzetben, hogy a valódi kockázatokat mérlegelve tudjon döntést hozni. A pilótajátékokkal kapcsolatos problémák általában azonban túlmutatnak a versenytörvény hatókörén, és sürgető a kérdés jogszabályi rendezése.

Meg kell említeni, hogy fogyasztómegtévesztés miatt fogyasztó összesen öt eljárást indított (a többi hivatalból vagy versenytársi kérelemre indult), s ezek közül négyei nem marasztaló határozatában zárt le a Versenytanács. A fogyasztó maga is gyakran követ el hibákat, nem olvassa el figyelmesen a tájékoztatókat, az információkat a maga javára értelmezi olyankor is, ha - bár kisebb súllyal az ecseteli előnyökhöz képest - megkapja a neki hátrányos feltételről is a tájékoztatást.

A Versenyhivatal a banki szolgáltatásokat illetően két, fogyasztó megtévesztésre hivatkozó kérelmet utasított el megalapozatlanság miatt. Mindkettő mögött szerződéses jogvita állt, amely nem tartalmazott versenyjogi elemet. A hitelkamat összegének a felvett hitel százalékában történő feltüntetése a Versenytanács szerint ugyanis nem alkalmas a fogyasztók megtévesztésére akkor sem, ha a közlés módja eltér a szokásos gyakorlattól, mivel a hirdetés a konkrét ügyben a hitelfeltételekhez szükséges leglényegesebb információt tartalmazta. A másik ügyben a Versenytanács határozatában kimondta, hogy a zálogszerződéseknel szokásos türelmi időtől való eltérés önmagában nem tekinthető versenyjogellenes piaci magatartásnak.

A fogyasztók megtévesztése miatt a Versenytanács 29 marasztaló határozatában összesen 204,5 millió Ft bírságot szabott ki. A jogsértések különbözőségét jelzi, hogy míg a legkisebb bírság 25 ezer, addig a legnagyobb 120 millió Ft volt. (Az adatok csak 1994-re vonatkoznak, így nem tartalmazzák az említett - 1995 januárban tárgyalt - pilótajáték ügyben kiszabott 400 millió forint bírságot.)

A kartellszabályok alkalmazása

A versenytörvény kartellszabályai - a 14-17. §-ok - tiltják a versenytársak közötti olyan összehangolt magatartást, amely a gazdasági verseny kizárását vagy korlátozását eredményezheti, s egyben megfogalmazzák a tilalom alóli mentesülés feltételeit. 1994-ben egyetlen kartellügyben döntött a Versenytanács: elmarasztalta a kávékartell résztvevőit.

A feltételezett kávékartell vizsgálata hivatalból indult. Az okot az szolgáltatta, hogy a piacon jelenlévő versenytársak az év során három alkalommal megközelítően azonos időben és nagyságrendben, egymással megegyező módon emelték a kávé termelői árát.

A Versenyhivatal szükségesnek tartotta feltárni az áremelések hasonlóságának és azonosságának okait. A vizsgálati anyag több évre visszamenőleg elemezte a kávépiac szerkezetének alakulását. Az általános liberalizáció és privatizáció eredményeként 1994-re oligopol szerkezetű piacon öt vállalkozó 97%-ban birtokolta a korlátozott mértékben helyettesíthető homogén terméknek tekinthető kávé legális piacát. 1994 első félévében a versenytársak különböző időpontokban és eltérő mértékben engedményes akciókban csökkentették áraikat, versenyezve egymással piaci részesedésük fenntartásáért, növeléséért. E helyzetben új elem volt a nyersanyagárak májusi jelentős mértékű emelkedése. Az árverseny folytatása helyett az egyeztetett, összehangolt magatartás több jegye nyert bizonyítást. Az áremelések - a vállalkozások eltérő adottságai és a korábban különböző versenystratégiák ellenére is - egyidőben és azonos mértékben történtek. Profitmaximalizáló céljuk összehangolt és együttes elérése érdekében az öt cég tudatos és egységes reklámkampánnyal fokozta a vásárlási kedvet, az előnyös vásárlás látszatát keltve. A fogyasztó piaci szerepe csupán arra korlátozódott, hogy ugyanazt a terméket a túlkínálat ellenére, valódi választási lehetőség nélkül, egyre magasabb áron vásárolhatta meg.

Mivel a közel azonos időpontban végrehajtott hasonló mértékű áremelések tényén túl más közvetlen bizonyíték az egyeztetett magatartásra nem volt, ezért azt kellett bizonyítani, hogy az egyes vállalatok nem egyszerűen a külső hatásokra (világpiaci áremelkedés, forintleértékelés stb.) reagáltak hasonlóan, hanem hogy ez a viselkedés csakis akkor ésszerű gazdaságilag, ha a versenytársak között megegyezés van. Ha ugyanis valamelyik vállalat nem emeli árait ugyanabban az időben és mértékben, akkor számára lehetővé válik - helyettesítő termékről lévén szó -, hogy saját eladásait, ezáltal piaci részarányát növelje. Ha az egyes gyártók adottságai között ilyen lényeges az eltérés

(a pörkölt kávéból származó árbevétel aránya az összárbevételben; a beszerzési átlagárnövekedés mértéke; a felhasznált gyengébb minőségű, alacsonyabb árú nyerskávé és a jobb, drágább nyerskávé aránya; a kapacitáskihasználás mértéke; a nyereségszint stb.), s a korábbi árpolitikájuk, üzleti gyakorlatuk is lényegesen eltért egymástól, akkor nem áll fenn piaci kényszer a párhuzamos áremelésre. A Versenytanács a közvetett bizonyítékok alapján a jogsértő magatartást megállapította, és az ől vállalatra összesen 388 millió Ft-os bírságot szabott ki.

Az erőfölénnyel való visszaélés

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés témakörében 28 versenytanácsi határozat született, 6 esetben állapították meg jogsértést, 18 esetben a Versenytanács elutasította a kérelmet, 4 esetben pedig a kérelem visszavonása miatt szűnt meg az eljárás.

A törvényt sértést megállapító határozat közül öt eset a szerződéses kapcsolat felvételétől, fenntartásától való indokolatlan elzárkózásnak minősült, egy bepanaszolt vállalkozó pedig egyoldalú feltételek vállalását próbálta kikényszeríteni. Érdekes jelenség, hogy a szerződéstől való elzárkózás mögött gazdaságilag irracionális, személyes indíttatású problémák felmerülését lehet felfedezni. Más esetekben - amikor a vevő egyben versenytárs is volt az adott piacon - a versenytárs gyöngítésének gazdaságilag ésszerű, de versenyjogilag nem elfogadható indokát és módszerét tapasztalhattuk. Egy esetben - a pénzügyi szolgáltatások területén - találkoztunk az áremelés visszamenőleges érvényesítésével.

A törvényt sértések miatt összesen 24,3 millió forint bírságot szabott ki a Versenytanács.

A 18, kérelmet elutasító döntésből 13 esetben megalapozatlannak találta a Versenytanács a kérelmet. Az erőfölény ténye nem volt valós három esetben, hatósági jog vagy jogszabály adta kizárólagosság - nem visszaélésszerű - gyakorlása volt az alapja a kifogásolt magatartásnak öt esetben. Két esetben olyan személy ellen indítottak eljárást, aki nem tartozik a törvény hatálya alá, és adott tevékenysége nem minősül gazdasági tevékenységnek (önkormányzati, illetve kamarai tevékenység). További három esetben más jogágba tartozó jogvita (szerződéses-polgári jogi, illetve szerzői jogi vita) volt a kérelem alapja, amelynek eldöntése bírósági hatáskörbe tartozik.

A tárgyalt kérelmek többsége a helyi közszolgáltatásokkal kapcsolatos (temetői szolgáltatások, szemétszállítás és -elhelyezés, kéményseprés, víz-, gáz-, áramellátás stb.). Jó részük megalapozatlan volt. A versenytársak és a fogyasztók sok esetben akkor

is visszaélési vélnek felfedezni a közszolgáltatók vagy más monopolhelyzetű szolgáltatók működésében, amikor a vállalatok a megváltozott piaci körülményekre reagálva indokoltan módosítanak a szerződéses feltételeken.

Néhány esetben azonban előfordult, hogy - bár versenyjogilag nem volt kifogásolható a magatartás - az ügyek olyan problémákra mutattak rá, amelyek megoldása még várat magára. Szinte évente visszatérő probléma a helyi közszolgáltatásoknál (pl. temető üzemeltetése, személtlerakó üzemeltetése), hogy a szolgáltatásra kijelölt cég egyszerre monopolhelyzetű, kizárólagos jogokat élvező, egyúttal azonban más szolgáltatásoknál versenytársi pozícióban van. Előfordul, hogy a helyi önkormányzat a monopoltevékenység árait szabályozatlanul hagyja, miközben a versenypiaci tevékenységre szabályozza, illetve határozza meg a szolgáltatási díjat, ezáltal további indokolatlan zavarokat idéz elő a szolgáltatók versenyében. Sajnos, az ilyen helyzetek kialakulásához hozzájárul az is, hogy az önkormányzatoknál is együtt van a hatósági funkció a tulajdonosi szereppel. A közfeladat ellátási kötelezettséggel összefüggésben ugyanis az önkormányzat éppen a monopolhelyzetű szolgáltató vállalatban rendelkezik tulajdonosi jogokkal, s egyúttal az ármegeállítási hatósági jogai is az e vállalatok által ellátott tevékenységekhez kapcsolódnak. Feltehető, hogy az adott vállalatok vezetői - mélyebb piaci ismereteiket is felhasználva - könnyebben tudják saját érdekeik szerint befolyásolni az önkormányzatokat egyoldalú döntések meghozatalára.

Külön problémát jelent, ha a közszolgáltató cég még önkormányzati támogatást is kap, s ezt a támogatást a versenyszférában használja fel pozíciók megszerzésére. Nem vitatható, hogy az ilyen vagy ehhez hasonló állami vagy önkormányzati beavatkozások sérthetik a versenytársak érdekeit, s az új piacra lépők előtt is mesterséges korlátokat, indokolatlan és esetleg teljesíthetetlen hatékonysági elvárási jelentenek, sértik a versenysemlegesség elvét. A sértettek részére az ilyen anomáliák elleni fellépés jogi lehetősége minimális. Amennyiben ugyanis jogszabály adta kizárólagosságról van szó, az Alkotmánybíróság előtti megtámadás az egyetlen lehelőség, míg más esetben (állami vagy önkormányzati támogatásokkal okozott konkrét versenysemlegességi sérelmek esetén) gyakorlatilag nem létezik jogorvoslati lehetőség.

Mindezen okok miatt helyi szinten is szükség lenne az érdekegyeztető fórumok kiépítésére, a hatékony fogyasztóvédelmi fellépés elősegítésére, s a monopolhelyzetű közszolgáltatók árszabályozási rendszerének átalakítására.

A szervezeti egyesülések ellenőrzése

A Vív. 23-26. §-ai alapján az év során három érdemi kérelem érkezett a Gazdasági Versenyhivatalhoz.

A Versenytanács mindháromban engedélyezte a meghatározó befolyásszerzést. Egy ügyben - utólagos bejelentés alapján - legalizálta az azonos tulajdonos érdekeltségi körébe tartozó vállalatok közötti részesedési viszonyok - a versenyre gyakorolt hatás szempontjából nem lényegi - átrendezését. Egy másik ügyben felszámolás alatt lévő vállalatot szerzett meg a versenytárs. A Versenytanács az előnyös piaci hatásokat (árúválaszték bővülés, minőségjavulás, relatíve olcsóbb termékek megmaradása a kínálatban stb.) jelentősebbnek minősítette, mint a hátrányos tényezőket, s az engedélyt megadta.

A harmadik esetben - szintén lényegében csődbe jutott gyárat vásárolt meg versenytársa - s ezáltal az érintett áruk piacának egy fontos részén (téliszalámi) a vállalkozók közötti verseny megszűnt. A tervezett tranzakciót ennek ellenére a Versenytanács engedélyezte, mivel a belföldi piachoz képest jelentős a többletkapacitás, s a felvásárlást követően a külföldi piacra lépést elősegítő, nemzetgazdasági szempontból előnyös hatások várhatók. Egyúttal előnyös a belföldi fogyasztók számára, hogy a csődbement gyár által előállított márkacikk továbbra is a piacon maradt, s a márkák közötti választás lehetősége megmaradt.

A bíróságoktól áttett ügyek

Mint ismeretes, a versenytörvény I. fejezetében foglalt, tisztességtelen versenyt tiltó tényállások megsértése esetén a bíróságnak van kizárólagos hatásköre a sérelem orvoslására. A bíróság viszont ez esetben is a Versenytanács szabja ki.

A bíróságtól bírság kiszabása végett áttett hat ügy közül háromban szabott ki 50, 100, illetve 300 ezer forintos bírságot a Versenytanács, két ügyet pedig a bírósági eljárás jogerős befejezéséig felfüggesztett, egy ügyben az eljárást meg kellett szüntetnie az eljárás alá vontnak jogutód nélküli megszűnése miatt.

Három ügyben a I. fejezetbe tartozó tényállások közül a jó hírnevet sértő (4. §), a bojkottfelhívást megvalósító (6. §) és a versenytárgyalás tisztaságát sértő (10. §) magatartásokat szankcionálta bírsággal a Versenytanács.

Az áremelés előzetes bejelentése

Az árak megállapításáról szóló - az 1992. V. törvénnyel módosított - 1990. évi LXXXVII. törvény (ártörvény) felhatalmazása alapján a Kormány a hatósági ármegállapítás körébe nem tartozó termékek árának tervezeti emelésére előzetes bejelentési kötelezettséget írhat elő, ha a terméket előállító vállalkozó a versenytörvényben megfogalmazott kritériumok alapján gazdasági erőfölényben van. E felhatalmazással élve a Kormány a 106/1990. (XII. 18.) számú rendeletében meghatározta az áremelés előzetes bejelentési kötelezettség körét. A bejelentési kötelezettség 1991. január 1-től az író-nyomópapírra, fűszerpaprikára, az étolajra és margarinra került előírásra. Az első két termékre 1994-től - a piaci szerkezet változásával, a sok szereplős piac kialakulásával - megszűnt a bejelentési kötelezettség.

Az étolaj és a margarin esetében a gyártó vállalkozók - a korábbi évekhez viszonyítva - több és viszonylag jelentősebb mértékű áremelési kérelmet terjesztettek a Gazdasági Versenyhivatal elé, fő okként az alapanyagár emelkedését jelölve meg. Az étolaj áremelését illetően három bejelentés közül egy alkalommal részben megtiltotta az áremelést a Versenytanács. A margarin áremelését négy ízben jelentették be, s három esetben került sor részleges tiltásra. Erre azért került sor, mert a bejelentő az áremelés indokaként még be sem következett költségnövekedést (például a világpiaci árak várható emelkedését) jelölt meg, vagy a költségnövekedés ugyan bekövetkezett, de azt az áremelés indokaként nem fogadtuk el: a piac bővítését célzó marketing költségek különálló elismertetését kérte a vállalkozó.

Az 1994. év novemberétől az étolaj és a margarin termékek körében is megszűnt a behozatal adminisztratív korlátozása, ugyanakkor az étolaj vámját 46%-ra, a margarinét pedig 57%-ra emelte fel a Kormány.

A Versenytanács 1994. évben hozott határozatainak bírósági megtámadása

A Versenytanács által az 1994. év során hozott összesen 119 határozat közül 102 esetben volt az ügynek olyan szereplője, amelynek érdeke fűződhet a határozat bírósági felülvizsgálatához. Ilyen határozatnak tekinthetők:

- a jogsértést megállapító (marasztaló) határozatok (48);
- a kérelmet elutasító határozatok (50);

— az engedélyt részben vagy egészben megtagadó határozatok (4).

A határozatok megtámadásáról az alábbi táblázat ad összefoglaló képet.

A határozat jellege	Összes	Felülvizsgálni kért	A felülvizsgálni kért határozatok aránya
	határozatok száma		
1. Marasztaló	48	34	70,8
2. A kérelmet elutasító	50	23	46,0
3. Az engedélyt részben megtagadó	4	1	25,0
Összesen (1+2+3)	102	58	56,9

Az alábbi főbb tendenciák állapíthatók meg:

Összességében a határozatok megtámadási aránya az előző évekhez képest érdemben nem változott. Továbbra is lényegében minden második határozattal szemben élnek felülvizsgálati keresettel a határozat bírósági megváltoztatásában érdekelt ügyfelek.

Megtölt az az eddigi tendencia, hogy a marasztaló határozatok egyre nagyobb hányadát (1991. évben: 36,7; 1992. évben: 66,7; 1993. évben: 85%-át) támadják meg. Az 1994. évben hozott marasztaló határozatok közül gyakorlatilag minden harmadikat (eddig összesen 14-et) elfogadtak a felek, és az e határozatokban kirótt bírságot az esetek többségében befizették (összeg szerint mintegy 80%-ban). A határozatok közül

- a bíróságtól bírság kiszabása végett áttett három határozat egyikét sem támadták meg;
- a további meg nem támadott határozatok közül hét esetben a bírság 200.000 forint alatti volt;
- néhány jelentősebb - milliós nagyságrendű - bírságot kiszabó határozatot sem támadtak meg a törvénysértők: a DUNA Fűszért (500.000), az OTP Bank Rt (1 millió), a MOL Rt (1 millió) és a MÉH egyik utód társasága, az ERECO Rt (2 millió).

Szintén tendenciaváltozás az, hogy a kérelmet elutasító határozatok megtámadási aránya az 1994. évben jelentősen emelkedett, míg a korábbi években ez folyamatosan csökkent.

Először fordult elő, hogy az áremelést részben megtiltó versenytanácsi határozatot is megtámadták. Ehhez azonban hozzátartozik, hogy a megtámadott határozat a kért áremelés mintegy 80%-át megtiltotta, míg a korábbi esetekben legfeljebb 50% volt a megtiltott hányad. Megjegyezzük, hogy a felülvizsgálati keresetet még a Fővárosi Bíróság tárgyalását megelőzően a cég visszavonta.

A bírósági felülvizsgálatok tapasztalatai

Ebben az évben a Versenyhivatal határozatai ellen indított felülvizsgálati kérelemre hét jogerős bírósági ítélet született, többsége (6) a Legfelsőbb Bíróságon. Ezek közül egy ítélet egy 1991-es, hat ítélet pedig 1992-es ügyeket zárt le, a bírósági felülvizsgálat időigénye tehát nem csökkent. Három ügyben a Gazdasági Versenyhivatal nem állapított meg jogsértést, s ezt a bíróságok jogerősen helybenhagyták. A marasztalást megállapító másik négy határozatból kellőnél semmit nem változtatnak a bíróságok, egynél a bíróságot mérsékelte a Fővárosi Bíróság, egynél pedig a jogsértés megállapítását nem hagyta helyben sem a Fővárosi, sem a Legfelsőbb Bíróság. Ez utóbbi ítélet normarendet formálónan leszögezte, hogy az általános összehasonlító reklám, amely nem konkrét áruhoz, hanem csupán „más” vagy „hagyományos” árukhoz hasonlítja a reklámozott terméket, semmiféle konkrét versenytársnak nem okoz valós érdeksérelmet, nem tisztességtelen.

Egy másik, a tiltott reklámokkal kapcsolatos ítéletében a Legfelsőbb Bíróság leszögezte, hogy a reklámtilalom megsértése tisztességtelen, versenytörvénybe is ütköző cselekedet, mert a tilalmat megszegő vállalkozó törvénysértéssel szerez versenyelőnyt.

Alkotmánybírósági határozatok

Külön ki kell emelni, hogy 1994-ben is számos olyan határozatot hozott az Alkotmánybíróság, amely érinti a gazdasági verseny kérdését, akár az Alkotmány 9. § (2) bekezdése alapján, a gazdasági verseny szabadsága témakörében, akár 70/A. §-ban foglalt diszkrimináció tilalomra alapozva, a versenysemlegesség témakörében.

Sajátos szempontból érinti a gazdasági verseny és a vállalkozás szabadságát pl. a címerrel szóló rendelet, mely megfosztotta a nem állami szférába tartozó gazdálkodó szervezeteket a címer használatának lehetőségétől. A rendelkezés indokolatlan vagyoni előny megszerzéséhez teremt jogszabályon alapuló lehetőséget. Vagyoni értéket jelenthet ugyanis, ha valamely gazdálkodó szervezet által készített terméken a magyar címer látható.

Szintén a vállalkozás szabadsága korlátozásának minősült a közúti közlekedésről szóló törvény azon rendelkezése, mely szerint a települési önkormányzatok illetékességi területükön rendelettel korlátozhatják a taxik számát. Az Alkotmánybíróság nem talált olyan alkotmányos jogot vagy érdeket, mely a fenti korlátozást szükségsszerűvé tette volna.

Sérti a piacgazdaságban való egyenjogú részvételt, illetve korlátozza a gazdasági verseny szabadságát az az ÉVM rendelet is, amelyik a kötelezően elvégzendő kéményseprőipari munkákra kizárólagos vállalkozót jelöl ki.

Szám szerint ö határozatban jutott a testület arra a következtetésre, hogy nem jelenti sem a tulajdoni formák egyenjogúságának, sem a verseny szabadsága alkotmányos elvének sérelmét annak az önkormányzati rendeletnek a kiadása, mely meghatározza a szemétszállítást végző vállalatot. Az önkormányzat ugyanis ezáltal tesz eleget annak a törvényes kötelezettségének, mely szerint gondoskodnia kell a települési hulladék elszállításáról.

Egy önkormányzati rendelettel kapcsolatban a testület megállapította, hogy az önkormányzat a településtisztaság megóvása érdekében rendeletben kötelezettségeket állapíthat meg, amely azonban nem tartalmazhat szerződéskötési kötelezettséget valamely közüzem szolgáltatásainak igénybevételére.

Több határozat foglalkozik a szerződéskötési szabadsággal, amely a verseny szabadságának fontos alapeleme. Alkotmányellenesnek minősült például a vállalati jogtanácsos helyettesítési díjáról szóló IM rendelet, mely alkotmányos indok nélkül korlátozta a vállalati jogtanácsos és a helyettesítő jogtanácsos megállapodását a helyettesítési díjak tekintetében.

Az Alkotmánybírósági határozatok a tulajdonviszonyokkal is foglalkoztak az elmúlt évben, hiszen az Alkotmány deklarálja a tulajdonformák egyenlőségét. Ezzel

kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a földtörvénnyel kapcsolatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a birtokmaximum törvényes meghatározása a földtulajdonosok rendelkezési jogát olyan kis mértékben korlátozza csak, amely az alkotmányos célhoz képest nem aránytalan. A birtokmaximálás indoka az egészséges birtokszerkezet kialakítása. A földbirtok-korlátozás része a piacgazdaság megteremtésére vonatkozó alkotmányos alapcél végrehajtásának.

III. EGYÉB VERSENYPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG

Véleményalkotás a versenyt érintő kérdésekben

A versenytörvény 58. § (2) bekezdése szerint a Gazdasági Versenyhivatal elnöke külön felkérésre írásbeli véleményt ad az Országgyűlésnek a gazdasági versenyt érintő napirendi pontjaihoz. Sem 1993-ban, sem 1994-ben nem érkezett ilyen megkeresés.

A versenytörvény 61. §-a értelmében a versenyt érintő kérdésekben a kormány kérheti a Versenyhivatal véleményét. Ilyen külön megkeresés 1994-ben sem volt, de a hivatal elnöke meghívottként rendszeresen részt vesz a gazdasági kabinet ülésein, s a gazdasági témák többségében kifejtette versenypolitikai véleményét.

Jogszabály-véleményezési tevékenység

A versenytörvény 60. §-a szerint a miniszterek kötelesek a versenyt korlátozó, kizárólagos jogokat biztosító vagy az árakra és az értékesítési feltételekre előírásokat tartalmazó jogszabálytervezetekről a Versenyhivatal véleményét kikérni. Ennek jegyében 1994-ben is közel kétszáz jogszabálytervezetet véleményeztünk (bár ebből csak kb. 30 érintette konkrétan is a versenyviszonyokat), s igyekeztünk szempontjainkat érvényesíteni: a verseny szabadságának védelmét, az esélyegyenlőséget, a szabályozás átláthatóságát, a fogyasztók érdekeinek érvényesíthetőségét, s az Európai Megállapodásból következő versenyjogi harmonizáció követelményeit. Amit e célok érdekében elértünk, azt pozitívan lehet minősíteni - ugyanakkor ma már inkább azt a negatívumot kell hangsúlyoznunk, hogy még mindig túl gyakori, hogy ezekre a szempontokra sokadszor is nekünk kell felhívni a figyelmet, nem vált eléggé a jogszabályalkotó szervek belső normájává a piactudományban s a versenyviszonyokban való gondolkodás.

Jogszabály-véleményezési munkánk során sűrűn visszatérő probléma egyes hatósági eljárások díjának módosításáról szóló miniszteri rendeletek megalapozottságának - a számítási anyagok teljes hiánya miatti - megítélhetősége.

Az elmúlt év során számos hatósági eljárási díj 3-5-7-szeres emelése következett be, ami nyilván érzékenyen érintette a vállalkozókat, lényegesen emelve költségeiket,

nehezítve a piacra lépést vagy a piacon való megmaradást. Több esetben kifejtettük, hogy a hatósági eljárások terén, a közérdek érvényesítése megkívánná az adott intézmény hatékony működését. Miután itt kötelezően igénybevetett „szolgáltatásról” van szó, ennek ellenértékeként díjat kell fizetni, melynek konkrét nagyságát az illetékes miniszter rendeleti úton határozhatja meg. A díj megállapítása tehát az ő felelősségi körébe tartozik. A díj megállapításának elveire azonban eligazító jogszabályi háttér nincsen. Ezek hiányában különösen problémás az a leegyszerűsített és minden más normát helyettesítő fiskális szemlélet, hogy a hatóság tartsa el magát.

Egészen más típusú problémával kerültünk szembe a közbeszerzési törvény előkészítése során, amikor is állást kellett foglalnunk a belföldi beszállítók preferálásának kérdésében. Az átmeneti időre szóló előnyben részesítés elvét a belföldi munkahelyek védelmében elfogadtuk, ugyanakkor következetesen hangsúlyoztuk a preferenciamérték iparpolitikai megalapozottságának szükségességét.

A rádiózásról és a televíziózásról szóló törvénytervezet előkészítésében pozitívan értékeljük, hogy a szakmai munkák során végül jól tisztázható volt a versenytörvénnyel való viszony. Fontosnak tartjuk, hogy a szakma gazdasági szereplőire maradéktalanul érvényesek legyenek a versenytörvény tisztességre és versenykorlátozás tilalmára vonatkozó szabályai, de bármi más - pl. a sajtószabadság - érdekében szükséges további magatartási előírásoknál világos legyen a versenytörvényi tényállásoktól való elkülönülés. A törvényhozónak kényes kérdésben kell majd döntenie a koncentrációs szabályoknál, amelyek nem csupán gazdaságossági megfontolásokat tükröznek s ezért nem lehet - más piacokhoz hasonlóan - kizárólag a versenytörvény szempontjait s a Gazdasági Versenyhivatal eljárását alkalmas megoldásnak tekinteni.

Végezetül ismét jelezniünk kell, hogy a versenyviszonyok szabályozása szempontjából jelentős jogszabályok hiányoznak. Amiket tavaly a hiánylistán felsoroltunk (közbeszerzések szabályozása, az energiatörvények, a vízi és a légi közlekedés törvényi újraszabályozása, a vámtörvény, a fogyasztóvédelmi törvény, a reklámtörvény és a sajtó- és médiumtörvény) annak jelentős része még mindig hiányzik. Az energiatörvényeket illetően azt kell kifogásolni, hogy az alaptörvény ugyan megszületett, de piaci a szabályozás szempontjából csak átmeneti és kényszermegoldás született, ráadásul a szabályozás teljessé tételéhez jó néhány alacsonyabb szintű jogszabály még hiányzik is.

30
IV. EGYÉB INFORMÁCIÓK

Ismeretterjesztő tevékenység

A hivatal 1994-ben is igyekezett minél szélesebb körben terjeszteni a versenyjogi ismereteket. Különböző fórumokon keresztül próbáltuk a hazai közönség tudását mélyíteni a magyar és a nemzetközi versenyjog szabályait, működését, problémáit, valamint más versenypolitikai kérdéseket illetően.

Munkatársaink mintegy hatvan előadást tartottak, jobbra a versenyjog illetve a versenypolitika iránt hivatalból érdeklődő hallgatóság (vállalkozók, közgazdászok, ügyvédek) előtt. Több alkalommal sor került egyetemi hallgatók számára tartott előadásra is. Az alkalmi ismeretterjesztés mellett 1994-ben is tanított néhány munkatársunk különböző felsőoktatási intézményekben.

A hivatal dolgozói 40 olyan publikációt jelentettek meg különböző szakmai folyóiratokban, amelyek a versenypolitikához vagy a versenyjoghoz kapcsolódtak. Ezenkívül sok esetben adtak nyilatkozatokat munkatársaink a sajtónak, illetve háttérinformációkkal segítették az újságírókat. Ezekre főleg a közvélemény érdeklődését kiváltó esetekben került sor.

Tavaly is folytatódott az ELTE Állam- és Jogtudományi Karával közös irodalomfigyelési tevékenységünk. Ennek keretében a nemzetközi sajtóban és szakirodalomban megjelenő, a versennyel s főleg versenyjoggal kapcsolatos közlések gyűjtése és megjelentetése folyik.

1994-ben is megjelent a Versenyfelügyeleti Értesítő, hivatalos havi lapunk, amelyben a versenytanácsi és az esetleg ezeket követő bírósági határozatokat, valamint elemzéseket jelentetünk meg.

Hivatalunk 1993-tól, alapítása óta tagja a Magyar Versenyjogi Egyesületnek, amely gyarapítja a nemzetközi tudományos közéletbe való bekapcsolódást, és már működése első éveiben is igen hatékonyan segíti a versenyjogi kultúra terjesztését és fejlesztését.

Nemzetközi kapcsolatok

Az év során a nemzetközi együttműködés kiemelkedő eseménye volt, hogy elkészült az EU/Magyarország Európai Megállapodás 62. Cikkely (3) bekezdése szerinti, a megállapodásban foglalt versenypolitikai rendelkezésekre vonatkozó "Végrehajtási szabály". Ez a dokumentum az Európai Bizottság versenyügyekért felelős IV. Főigazgatóságának és a Gazdasági Versenyhivatalnak az Európai Megállapodás hatálya alá eső versenyjogi ügyekben történő együttműködését szabályozza. A Társulási Bizottság az őszi ülésén elfogadta a dokumentumot, és beterjesztette a Társulási Tanácsnak végleges jóváhagyásra, ami várhatóan a Tanács legközelebbi ülésén megtörténik.

Fontos rendezvény volt a Trieri Európai Jogi Akadémia által megrendezett szeminárium. Ezen az európai versenyjog alapjainak és alkalmazási kérdéseinek ismertetésére került sor.

Az Európai Bizottság az Európai Megállapodás versenyjogi rendelkezései végrehajtásának elősegítésére tendert írt ki a PHARE keretében, amit a McKenna brit jogi iroda nyert el. A jogi céggel együttműködésben az év folyamán számos rendezvényre sor került, amelyek közül kiemelkedik a háromhetes szemináriumsorozat. Ennek keretében az európai versenyjog megismerésére nyílt lehetőség. Hasonlóképpen eredményes volt a versenytörvény módosítástervezetének vitája, amelyen európai szakértők fejtették ki véleményüket a változtatási elgondolások EK-konformitásáról.

Folytatódott a hivatal együttműködése az OECD Versenyjogi- és Versenypolitikai Bizottságával, és bekapcsolódtunk az év őszi megkezdődött csatlakozási tárgyalásokba is.

1994-ben részt vettünk az OECD által szervezett versenypolitikai szemináriumokon, ahol előadásokon, esettanulmányokon keresztül mutattuk be tevékenységünket, ismerkedtünk meg más országok gyakorlatával és különböző versenypolitikai kérdések megközelítésével.

Ugyancsak több évre nyúlik vissza és tavaly is jelentősnek volt mondható együttműködésünk az USA-beli versenyhivatalokkal (Federal Trade Commission, és Department of Justice Antitrust Division). Ennek keretében elsősorban szakértői

látogatásokra került sor tapasztalatok megismerése, és konkrét ügyekben való tanácsadás céljából. A programokat az US AID finanszírozta.

Más alkalmakat is felhasználtunk a külföldi gyakorlat és az elmélet megismerése érdekében. Ebből kiemelhető három téma: az Európai Unió versenypolitikai döntéseinek jobb megismerése, a visegrádi országokkal való együttműködés, és a magyar versenytörvény módosításának előkészítésével kapcsolatos információszerzés. A költségek egy részét az Európai Unió PHARE alapja finanszírozta.

Informatikai fejlesztés

A hivatalban jelentős informatikai fejlesztés történt. Ez egyrészt új, korszerű számítógépek beszerzését, lokális hálózatunk bővítését jelentette. Másrészt szoftvereket vettünk, így lehetővé vált a hivatalon belüli egységes rendszerű szövegszerkesztés, új adatbázisok felvitele és kezelése, vagy az elektronikus levelezés.

Bekapcsolódtunk az OECD on line információs hálózatába, amelyet gyakran használunk.

A hivatal működési feltételei

Év elején 113, év végén 116 fő volt a hivatal létszáma. A hivatal alapításakor meghatározott 150 fős létszámkeretet soha nem töltöttük be. A banktevékenység versenyfelügyeletének átvétele kapcsán az év elején új, belső szervezeti egység, a Bankügyi Iroda jött létre. A hivatal részére 1994. évben 217 millió Ft költségvetési támogatás állt rendelkezésre - közel azonos az előző évvel mely a hivatal működését biztosította. A hivatal érdemi ügyintézőire vonatkozó szigorú összeférhetlenségi szabályok mellett további feszültséget okoz a köztisztviselői törvény illetményrendszerének kötelező alkalmazása, mely nem teszi lehetővé a végzett munka minőségének elismerését.

Az Állami Számvevőszók 1994. év folyamán az 1993. évi zárszámadás és az 1995. évi költségvetési javaslat megalapozottsága, a tervezési előírások betartása témakörökben tartott célvizsgálatot a hivatalnál. Az 1995. évi költségvetési javaslat ellenőrzésekor semmiféle kifogást nem emeltek, az 1993. évi zárszámadással kapcsolatos könyveléstechnikai módosító javaslatot elfogadtuk és megvalósítottuk.

Budapest, 1995. március 27.

v

Dr. Vissi Ferenc
a Gazdasági Versenyhivatal elnöke

Az 1994. évi versenyfelügyeleti eljárások jellemző adatai

a) A versenyfelügyeleti eljárások száma:	291
— 1993-ról áthúzódó eljárások száma	39
— 1994-ben indult eljárások száma	252
— kérelemre indult	276
— hivatalból indult	10
— egyéb	5
b) A befejezett eljárások száma:	230
Ebből:	
— a vizsgálati szakaszban határozattal lezárva	87
— versenytanácsi határozattal lezárva	143
- a vizsgálati szakaszban más üggyel egyesítve	7
- a versenytanácsi szakaszban más üggyel egyesítve	1
- a versenytanács által felfüggesztve	2
- csatolt ügyként kezelve	16
c) A folyamatban lévő eljárások száma:	61
Ebből:	
— vizsgáló szakértőknél	45
— versenytanácsnál	16
d) A versenytanácsi határozatok üggtípusok szerinti összesítése:	
Generálklauzula	23
Tisztességtelen versenycselekmény	
Fogyasztók megtévesztése	50
Kartell	1
Kartell előzetes véleményezése	—
Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés	28
Fúzió	4
Bíróságon indított peres ügy	-
Bíróságtól bírságkiszabásra kapott ügy	6
Áremelés előzetes bejelentése	7

A versenytörvény 65. § alkalmazása („régikartell”)	
összesen:	119
c) A Versenytanács által hozott határozatok	119
Ebből:	
Jogsértés megállapítása	48
3. § (generálklauzula) alapján	9
11. § (fogyasztók megtévesztése) alapján	29
14. § (összehangolt magatartás) alapján	1
20. § (erőfölénnyel való visszaélés) alapján	6
bírság kiszabása	3
Engedély megadása	10
fúzióra, illetve meghatározó befolyásszerzésre	3
továbbeladási ár meghatározására	-
áremelésre, előzetes bejelentés alapján	7
<i>ebből: részleges megengedés</i>	4
Eljárás megszüntetése	10
a kérelem visszavonása miatt	7
nem engedélyköteles fúzió miatt	-
jogsértés hiányában	1
egyéb okból	2
Kérelem elutasítás	49
Vtv. I. fejezetébe tartozás vélelme miatt	8
hatáskörhiány miatt	7
jogsértés hiánya, illetve megalapozatlanság miatt	28
egyéb okból	6
Egyéb	2
eljárás felfüggesztése	2
áttétel más szervhez	-
f) A szakértői határozattal lezárt ügyek	87 Ebből:
a kérelem visszavonása miatt	21
a hiánypótlás elmulasztása miatt	62
egyéb ok miatt	4

g) Marasztaló versenytanácsi határozatok

A generálklauzula alapján jogsértőnek minősített piaci magatartások			
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám)*	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege eFt
6. Egyéb, nem besorolható tisztességtelenség	3. § (2)	Magyar Hitelbank Rt.	1.000
49. Jogszerűtlen működés	3- § (2)	ASZÚ Kft.	300
89. Fogyasztó megtévesztés, kelendőség fokozási célzat nélkül	3. § (2)	Új Tüker Bt. Dávid Bt.	200 300
106. Etikátlan magatartás	3- § (2)	MATÁV Rt.	200
130. Forgalmazási hiányosságok	3. § (2)	Akela Kft. Ambo Kft.	1.000 1.000
137. Célzatosság, szándékosság nélküli fogyasztó megtévesztés	3. § (2)	Fátum Ars Könyvkereskedelmi Kft.	100
140. Tisztességtelen reklám („legjobb”, „legfinomabb”)	3. § (2)	DANONE Kft.	5.000
151. Tisztességtelen üzleti gyakorlat	3. § (2)	MOL Rt.	1.000
152. Verseny szabadságát és tisztaságát sértő vertikális megállapodás	3.§	LINDAB Építőipari Kft.	100
Összesen: 9 határozat		Bírság:	10.200

* A megadott VJ-szám alatt a teljes határozat megjelent a Versenyfelügyeleti Értesítőben

A fogyasztók megtévesztése tilalmába ütköző magatartások			
A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege eFt
1993. évről áthúzódó ügyek			
169. Megtévesztő tájékoztatás a távbeszélő szolgáltatás teljesítésének feltételeiről	11-§d) 11. §(2) a)	Kis-Duna Com Távközlési és Telekommunikációs Rt.	1.000
186. Megtévesztésre alkalmas, ill. valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás; engedély nélküli forgalmazás	11-§(1) 11. §(2) a) 11-§(2) c) 3. §(2)	Gyógyító Ásványok Geoprodukt Kft.	400
191. Pontatlan és valótlan közlést tartalmazó reklám közzététele	11. §(1) 11-§(2) a)	Belko Kft.	200
195. Megtévesztésre alkalmas, ill. valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás; engedély nélküli forgalmazás	11. §(1) 11. §(2) a) 3- §(2)	Dunavet Állatgyógyszer- és Állatgyógyászati Eszköz Kereskedelmi Bt.	300
219. Megtévesztésre alkalmas, az áru beszerzési helyére vonatkozó valótlan állítás	11-§(1) 11-§(2) a)	VICO Forgalmazó és Kiadó Rt.	200
227. Megtévesztésre alkalmas árujelző használata, a kérelmező üzletmenetének jogosulatlan felhasználása	11-§(D 11. §(2) b) 3 §(2)	Budapest International Language School Ltd. Nyelviskola Kft.	600
233. Megtévesztő tájékoztatás vagyonszolgálatáról	11. §(2) a)	Védelem Biztonságtechnikai Szolgáltató Kft.	40
234. Megtévesztésre alkalmas, ill. valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás; engedély nélküli forgalmazás	11. §(D 11. §(2) a) 11. §(2) c) 3. §(2)	Beauty Post Szépségápolási Csomagküldő Kft.	120.00 0
246. Megtévesztésre alkalmas, valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás vevőkör elhódításából	11-§d) 11. §(2) a) 3. §(2)	Kontúr Orvostechnikai Kft.	5.00 0

A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege eFt
252. Megtévesztésre alkalmas áru összehasonlító reklám	11. §(1) 11. §(2) a) 11. §(2) b)	Procter & Gamble Magyarország Kft.	20.000
1994-ben indult ügyek			
13. Megtévesztésre alkalmas tájékoztatás, engedély nélküli forgalmazás	11. §(2) a) 3. §(2)	Vízöntő 2000 Bt.	500
29. Megtévesztésre alkalmas, valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás, egyes fertőtlenítők engedély megadása előtti forgalmazása	11. §(2) a) b) 3. §(2)	Röntgen és Kórháztechnikai Rt.	200
31. Megtévesztő tájékoztatás a terméktájékoztatón	11. §(D) 11. §(2) a)	C.C.Exkluzív Internationale Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	50
40. Megtévesztésre alkalmas, valótlan állítást tartalmazó reklám	11. §(D) 11. §(2) a)	Micro-C Bt.	100
45. Megtévesztő, valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás	11-§(1)	Duna Fűszért Rt.	500
46. Megtévesztő tájékoztatás, valótlan tény közlése és egy jelentős tény elhallgatása	11. §(D) 11. §(2) a)	Bayer Bútor Kft. Becker Bayer Kft.	300 300
57. Megtévesztésre alkalmas nyereményjátékok	11. §(D)	Euró Direct Service Kft. TOP TRADING Kft. BIOTONIC Kft.	8.000 2.000 4.000
64. Megtévesztésre alkalmas tájékoztatás gépkocsik garanciális átvizsgálásáról	11-§(D)	Mit-Car Kft.	200
70. Rendelkezésre nem álló áru reklámozása	11. §(2) e)	Interpower Építőipari és Kereskedelmi Kft.	100
76. Megtévesztő, a tények közlését elmulasztó hiányos tájékoztatás	11-§(1) 11. §(2) a)	Axióma Kereskedelmi és Szolgáltató Közkereseti Társaság	1.000

A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege eFt
81. Megtévesztésre alkalmas, valótlan állítást tartalmazó reklám	11. §(1) 11. §(2) a)	Colgate Palmolive Magyarország Kft.	30.000
95. Megtévesztésre alkalmas reklám	11- §•(1) 11. §(2) a)	Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Rt.	1.000
107. Megtévesztésre alkalmas reklámjáték	11. §(1)	Discount Kft.	5.000
117. Megtévesztésre alkalmas tájékoztatás, az üzleti tisztesség követelményeibe ütköző magatartás	11-§(D 3. § (2)	Techno-Comp Kft.	200
135. Megtévesztő tájékoztatás kedvezményes akcióról	11. §(D	Délker Rt.	25
136. Megtévesztésre alkalmas idegenforgalmi tájékoztatás	11. §(2) a)	JLXKft.	100
157. Megtévesztésre alkalmas csomagküldő tájékoztatás	11-§(1)	Bakker Holland Kft.	3.000
161. Megtévesztő tájékoztatás, rendelkezésre nem álló áru reklámozása	11. § (2) a) 11.§(2)e)	Kovács Bt. Lakatos Istvánné vállalkozó	25 25
171. Megtévesztő, hiányos tájékoztatás	11-§(1)	Borsodi Sörgyár Rt.	100
Összesen: 29 határozat		Bírság:	204.465
A versenykorlátozás tilalmába ütköző magatartások			
185. Termelői áraikat összehangolt módon emelték 1994. június, augusztus és október hónapokban	14. §(1) 14. §(2)	Douwe Egberts Compact Rt. Eduscho Trade Kft. Jacobs Suchard Hungaria Kft. Tchibo Budapest Ipari és Kereskedelmi Kft. Nestlé Hungária Kft.	160.000 88.000 44.000 36.000 60.000
összesen: 1 határozat		Bírság:	388.000

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmába ütköző magatartások

A jogsértő magatartás megnevezése (előtte: Vj-szám)	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozó neve	A kiszabott bírság összege eFt
--	----------------------	------------------------------	--------------------------------

1993. évről áthúzódó ügy

1224. Versenytárs hátrányos piaci helyzetbe hozása	20. § e)	Kontavill Kontakta Rt.	20.000
--	----------	------------------------	--------

1994-ben indult ügyek

61. Szerződés kötés indokolatlan megtagadása	20. § b)	Somogy megyei Temetkezési Szolgáltató Kft.	
114. Egyéb, nem típusos visszaélés: áremelés visszamenőleges érvényesítése	20. §	Magyar Posta Postabank és Takarékpénztár Rt.	
162. Szerződés kötéstől indokolatlan elzárkózás	20. §	Magyar Műlencse Implantációs Társaság Magyar Szemorvos Társaság	
163. Szerződés kötés indokolatlan I megtagadása	20. § b)	Pharmaphontana Bp. Gyógyszerellátó Vállalat	
177. Szerződés kötés indokolatlan megtagadása	20. § b)	ERECO kelet-európai Hulladékfeldolgozó és Környezetvédelmi Rt.	
1 Összesen: 6 határozat		Bírság:	
Bírság kiszabás			
80. Hírnévrontás, bojkottfelhívás	4. §, 6. §	VARIP Szövetkezet	
96. Névhasználat utánzása	7- §	Tuti Tipp Fogadásszervező Koncessziós Rt.	
124. Versenytárgyalás tisztaságának megsértése	10. §	Építéstervező és Ingatlanforgalmi Kft.	
összesen: 3 határozat		Bírság:	
Mindösszesen: 48 határozat		Bírság:	

Az 1991-1994 évi versenyfelügyelet összefoglaló adatai

a) A versenytanácsi határozatok

Az ügy jellege	1991	1992	1993	1994	1991-1994
Generálklauzula	11	24	35	23	93
ebből: marasztaló és tiltó	7	12	18	9	46
Fogyasztó megtévesztés	6	24	29	50	109
ebből: marasztaló és tiltó	6	19	14	29	68
Erőfölénnyel visszaélés	28	32	26	28	114
ebből: marasztaló és tiltó	12	11	7	6	36
Kartell	18*'	3	3	1	25
ebből: marasztaló és tiltó	4	2	1	1	8
Kartell előzetes véleményezése	3	2	-	-	5
Fúzióengedélyezés	5	8	3	4	20
Áremelés előzetes bejelentése**'	5	6	4	7	22
Egyéb	1	3	1	6	11
ebből: marasztaló és tiltó	1	1	-	3	5
Összesen	77	102	101	119	399
ebből: marasztaló és tiltó	30	45	40	48	163

Megjegyzés:

A versenyhivatal 1991-ben 13 esetben indított kartellelles eljárás a törvény 65. §-a alapján, amely lehetővé tette a törvény hatályba lépése előtti kartellszerű szerződések rendkívüli és egyszeri vizsgálatát.

Megjegyzés: Részbeni áremelés-tiltás nem tekinthető marasztalásnak

b) A kiszabott bírságok (ezer Ft-ban)

Az ügy jellege	1991	1992	1993	1994	összesen
Generálklauzula	205	18938	37980	10200	67323
Tisztességtelen verseny	10	700	-	450	1160
Fogyasztók megtévesztése	6190	104985	163935	204465	479575
Kartell	8680	2110	96000	388000	494790
Erőfölénnyel való visszaélés	46659	3650	6250	24350	80909
Összesen	61744	130383	304165	627465	1123757
Egy ügyre vetítve	2129	2897	7604	13072	6894

c) Ügyindítások

	1991	1992	1993	1994	Összesen
Verseny felügyeleti eljárások	176	255	284	291	1006
ebből: kérelemre indult	136	236	267	276	915
hivatalból indult	38	17	17	10	82
egyéb	2	2	-	5	9
Befejezett eljárások XII.31.	144	223	245	230	
Folyamatban lévő eljárások XII.31.	32	32	39	61	

d) A versenytanácsi határozatok bírósági megtámadása

A határozat jellege		Határozatok száma		A felülvizsgálni kért határozatok aránya (%)
		Összes Felülvizsgálni kért		
1. Marasztalás	1991	30	11	36,7
	1992	45	30	66,7
	1993	40	33	82,5
	1994	48	34	70,8
	Összesen	163	108*/	66,2
2. Elutasítás	1991	13	6	46,2
	1992	35	11	31,4
	1993	42	10	23,8
	1994	50	23	46,0
	Összesen	140	50	35,8
3. Engedélyt részben megtagadó	1994	4	1	25,0
4. Együtt	1991	43	17	39,5
	1992	80	41	51,2
	1993	82	43	52,4
	1994	102	58	56,9
	Összesen	307	159	51,8

e) A felülvizsgálati keresetek állása a bíróságon

A megtámadott határozatok közül	Összesen	Megváltoztatott jogalap bíróság	
1. Jogerősen befejezett	44	2	7
ebből: I. fokú (Fővárosi) Bíróságon	30	-	3
II. fokú (Legfelsőbb) Bíróságon	14	2	4
2. Folyamatban van	115		

* Megjegyzés: E határozatok közül négyet, kérelme részleges elutasítása miatt a kérelmező is megtámadott

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH)

A Gazdasági Versenyhivatal működését a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény (versenytörvény) határozza meg. A Gazdasági Versenyhivatal — a fejlett országokban működő intézményekhez hasonlóan — örködik a törvény betartásán, érvényt szerez a versenyhez fűződő közérdeknek, illetve közérdek védelmének.

A hivatalnak joga van kivizsgálni a tisztességtelen versenyselekményeket, de a tényállásokban érdemi döntést csak a bíróság hozhat.

Ha a fogyasztót a törvény szerint megtévesztik, a sértett fél — választása szerint — keresetet nyújthat be a bírósághoz, vagy kérelemmel fordulhat a Versenyhivatalhoz az ügy elbírálása érdekében.

A versenykorlátozó megállapodások elbírálása a hivatal kizárólagos hatásköre. A kartellvadás kivédése érdekében a jelentősebb piaci együttműködést szabályozó megállapodások életbelépését megelőzően az érdekeltek előzetesen mentesítést kérhetnek.

Az erőfölénnyel való visszaélés alapján okozott sérelmek megalapozottságának kivizsgálása, a visszaélés minősítése és szankcionálása alapvetően a hivatal hatásköre.

A gazdálkodóegységek fúziójának és egymás fölötti meghatározó befolyás szerzésének engedélyezése kizárólag a GVH feladata.

Az árak megállapításáról szóló törvényben szabályozott esetekben a hivatal hatáskörébe

tartozik az áremelési mértékek és indokok elbírálása. Csak abban az esetben tiltható meg a tervezett áremelés, ha annak érvényesítése tisztességtelen piaci magatartásnak minősül.

A GVH a versenyt érintő jogszabály-tervezeteket a versenypolitikai megfontolások érvényesítése érdekében véleményezi.

Az államigazgatási szervek által — hatósági ügyekben — hozott határozatokat bíróság előtt megtámadhatja, ha azok a verseny szabadságát sértik. Pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése érdekében — közérdekű kereset —, ha a versenytörvénybe ütköző tevékenységgel a fogyasztók széles körének hátrányt okoztak, vagy a fogyasztók jelentősen károsodtak.

A hivatal — a világ sok más verseny vagy kartellhivatalához hasonlóan — nem jogosult a kötelmi jogviszonyok, a konkrét szerződések teljesítése tárgyában keletkezett viták rendezésére.

A lefolytatott vizsgálatok alapján a döntéseket a — bíróságokhoz hasonlóan működő — Versenytanács hozza. Jogsértés esetén a Versenytanács megtilthatja a törvénybe ütköző magatartás folytatását, megelőző intézkedést tehet, és bírságot szabhat ki.

A hivatal versenyfelügyeleti döntései nyilvánosak. Ezekről az érintetteket közvetlenül, a közvéleményt pedig rendszeresen megjelenő hivatalos lapjában, a Versenyfelügyeleti Értesítőben tájékoztatja.